

A MAGYARVONATKOZÁSÚ KÖNYVEK KÖNYVTÁRI PROBLÉMÁJA.

Az Országos Széchényi Könyvtár feladata: „a nemzeti szellem termékeit lehető teljes sorozatban összegyűjteni, megszerezni mindent, ami Magyarországra tartalmilag vagy alakilag, közvetlenül vagy közvetve vonatkozik, de e mellett az általános tudományosság haladását is figyelemmel kísérni“.¹ Más fogalmazásban az Országos Széchényi Könyvtár „gyűjti a magyarnyelvű, a magyarországi és a külföldi magyarvonatkozású irodalmat és az ennek tanulmányozásához szükséges külföldi segédműveket“.² Hármastagoltságú gyűjtőkörünk második feladata, a nemzeti vonatkozású külföldi irodalom gyűjtése, mely természetesen egy nemzeti könyvtár célkitűzéséből sem hiányozhatik, a nyomdai termelés egyre hatalmasabbá duzzadó méretei mellett mind súlyosabb problémák elé állítja az érdekelt könyvtárt. *Hol a nemzeti vonatkozás határa?* Mit szerezzen be és őrizzen meg a könyvtár, hogy megfeleljen a magyarvonatkozású külföldi irodalom gyűjtési feladatának? Gyűjtsön és megőrizzen anélkül, hogy a teljesség illúziójának kergetése közben haszontalan tömegekkel meg ne töltse a mind kevesebb, mind értékesebb férőhelyet, s még se hagyjon veszendőbe menni a jövő szempontjából hasznos adalékokat.

A magyarvonatkozású külföldi nyomtatványok gyűjtésében mutatkozó problémák homlokegyenest ellenkezőek a vásárolandó és az ajándékként felajánlott anyag esetében. A vásárolandó művek kiválogatásánál a legnehezebb kérdés, hogy aránylag szűkös anyagi lehetőségeink mellett a könyvpiac kitűnő, minden kétségen felül magyarvonatkozású, „mindenképen beszerezendő“ anyagából hogyan válasszuk ki a legszükségesebbet, milyen filléres megtakarí-

¹ A Magyar Nemzeti Múzeum multja és jelene. Bp. 1902. 4. 1.

² Fitz József: A könyvtár gyűjtőköre. Bp. 1937. 23 l.

tással, alkudozással, esetleges cserelehetőséggel szorítsunk ki még néhány darabbal többet a rendelkezésünkre álló pénzből. Az ajándéku felajánlott vagy szabad válogatásra ajándékozott nyomtatványok esetében viszont a könyvtáros problémái inkább a „*mit érdemes magyarvonatkozás szempontjából megőrizni?*“, „nem lesz-e a kérdéses anyagból soha nem használt raktártöltelék?“ kérdések körül csoportosulnak az esetek nagy hányadában. Meggondolásaiban a mult elpusztult értékei lebegnek szemei előtt, melyeket nem egyszer a kortársak gögös, tudálékos megvetése ítelt pusztulásra s nem mer sajátmagának — a kortársnak — ítéletében bízni a kiválasztás, az ajándék elfogadásának vagy visszautasításának keresztülvitelében.

Az eredmény a könyvtár külföldi újabbkori hungarikáinak gyűjtésében mutatkozó összevisszaság, kiegyenlítetlenség. Mert míg az egyik oldalon szűkös anyagi lehetőségeink miatt nem vásárolhatunk meg komoly, a magyarvonatkozás minden kritériumát kimerítő műveket, addig a másik oldalon megőrzünk nagytömegű felesleges anyagot, mely semmivel sem visz közelebb a könyvtár célkitűzéseisehez, hisz magyarvonatkozás címén nem egyszer találunk anyagunkban külföldi menetrendet, vagy Európa francia iskolai atlaszát.

A magyarvonatkozások megítélésére valami határozott, pontokba foglalható normát felállítani nem lehet. De a könyvtár gyűjtőkörének mindkét meghatározása megadja a követendő gyakorlat mértékét, a célkitűzés szellemét. Irodalomnak vagy szellemi terméknek kell lennie annak, amit lehető teljes sorozatban megőrizünk. Ebbe természetesen beleértünk mindent, ami újabb szellemi termékek forrásává lehet. A meghatározások tehát eleve *kizárnak* gyűjtési körünkől minden olyan munkát, melyek magyar szempontból közkeletű, *magyar nyomtatványokban jobban, részletesebben megtalálható ismeretek* közlései és ismétlései. Tehát nem gyűjtünk külföldi menetrendeket, mert vasúti közlekedésünk külföldi kapcsolatait sokkal kényelmesebben megtalálhatjuk a magyar menetrendkönyvben. *Nem gyűjthetjük össze teljes évfolyamsorozatokban a világ minden ujságát*, az azokba átvett, ma gyar lapokból és laptudósítókból kiollózott hírekért. De még a külföldi hírszolgálat magyarvonatkozású híreinek gyűjtése sem képezheti mindenesetben feladatunkat. Hogy a közelmultból em-

lítsünk egy példát: *A müncheni egyezmény kétségtelenül magyarvonatkozású*, de nem hiszem, hogy akadna valaki is, aki komolyan képviselhetné azt az álláspontot, hogy könyvtárunk magyarvonatkozású anyaga gyarapodnék azzal, ha a müncheni egyezmény szövegét közlő összes külföldi lapok számait megőriznők.

Egy-egy jelentős külföldi lap teljes példányának megőrzésével a könyvtár nagyobb szolgálatot tesz a jövő kutatójának, mint sok kisebb-nagyobb jelentőségű hírlap egyes évfolyamainak vagy számainak esetleges véletlen adakozásból eredő gyűjtésével.

A külföldi hírlap- és folyóiratirodalomnak *vannak kétségtelenül megőrzendő magyarvonatkozásai* is, de nem a lapok hírszolgálati anyagában. Értekező cikkek a napi politika, a szociális kérdések, a statisztika, néprajz stb. köréből, szépirodalmi fordítások, külföldi magyarok, magyarországi írók és tudósok külföldön elhelyezett cikkei. Ezek rendszeres gyűjtése, amennyiben tőlünk be nem szerzett hírlapokról és folyóiratokról van szó, valamely hírlapkivágat-gyűjtő iroda útján volna megoldható. De addig is, míg ez a kérdés anyagi és technikai szempontból könyvtárunkban vagy esetleg egy más magyarországi intézményben megvalósul, ajándékozóink megbecsülhetetlen szolgálatokat tesznek ilyen természetű anyag átadásával.

Könyvanyagunknál ugyanezen elvet kell alkalmaznunk. Magyarvonatkozás szempontjából nem tartandók meg az alapismerteket közvetítő, a magyar tudományos vagy népszerű ismeretterjesztő irodalomból átvett egyes, minden forrásértéket nélkülöző adatokat tartalmazó könyvek, hacsak mint kézikönyvek, vagy tudománytörténeti dokumentumok, a könyvtár harmadik feladatköre szempontjából nem jönnek figyelembe. Például egy lexikont nem magyar címszavaiért, hanem mint segédkönyvet tartunk meg, de ha mint segédkönyv nem jön tekintetbe, nem tartjuk meg magyartárgyú közléseiért. Vagy lehetetlen kívánság volna, hogy a könyvtár minden geofizikai kézikönyvet beszerezzen, melyben az Eötvös-inga ismertette van.

A magyarvonatkozás mértéke a különböző korokban természetesen más és más. Senki sem fog kételkedni, hogy a régebbi századokból meg kell szerezni minden könyvet, melynek nyomdásza magyar vagy magyarországi származású, magyar vagy magyarországi mecénás költségén készült. De nem teszi hungarikummá

a HARTLEBEN Wien, Pest, Leipzig-impreszum a cég egyébként minden magyarvonatkozástól mentes, külföldi nyomdában készült kiadványait, vagy semmivel sem járulna a külföldi magyarvonatkozások gyarapításához, ha a PAUL ZSOLNAI Verlag minden kiadványát a kiadótulajdonos magyarországi származásáért összegyűjtenők és megőriznők.

Semmit sem veszít a könyvtár teljessége, ha az itt felsorolt tipikus esetek „magyarvonatkozásait“ kirekeszti megőrzendő anyagából. Ha ezekről egyszersmindenkorra le is mond, akkor is marad bőven elérhetetlen feladat: a gyaropodás nagy, soha teljessé nem váló lehetősége. A külföldi magyarvonatkozások gyűjtésére is áll az, ami minden könyvtári gyűjtőfeladat sorsa, hogy teljes sohasem lesz, legfeljebb gazdag. „*Die Bücherei trägt den Fluch Torso bleiben zu müssen*“¹ — minden könyvtáros átérzi LADEWIG mondásának igazságát, de tudnia kell azt is, hogy a könyvtár célkitűzéseinek meg nem felelő anyag gyűjtésével sem nem gazdagítja intézetét, sem a torzót teljesebbé nem teszi.

GORIUPP ALISZ.

¹ LADEWIG PAUL: *Politik der Bücherei*. 3. Aufl. Leipzig, 1934. 33. l.